

عرفان قرآنی با زندگی عینی روزمره همه انسان‌ها مرتبط است/ نیاز به بازسازی عرفان اسلامی

عرفانی که ما از قرآن و روایات استفاده می‌کنیم، با زندگی عینی روزمره انسان مرتبط است و برای هر فردی قابل عمل و پیروی است؛ چرا که معنویت را در متن زندگی عادی مردم جریان می‌دهد.

عرفانی که ما از قرآن و روایات استفاده می‌کنیم، با زندگی عینی روزمره انسان مرتبط است و برای هر فردی قابل عمل و پیروی است؛ چرا که معنویت را در متن زندگی عادی مردم جریان می‌دهد.

محمد فناپی اشکوری، عضو هیئت علمی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، در مورد راهکارهای دسترس‌پذیر ساختن عرفان اسلامی برای عموم افراد، گفت: من معتقدم عرفانی که ما از قرآن و روایات استفاده می‌کنیم، دقیقاً همین خاصیت را دارد؛ یعنی با زندگی عینی روزمره انسان مرتبط است و برای هر فردی قابل عمل و پیروی است.

نیاز به بازسازی عرفان اسلامی با ارجاع به کتاب و سنت / عقلانیت، هماهنگی با شریعت و ارتباط با زندگی در همه مراتب ضروری است

فناپی اشکوری افزود: البته وقتی که وارد سنت عرفانی‌ای می‌شویم که در جهان اسلام و در تاریخ ما شکل گرفته است، اولاً می‌بینیم که این عرفان، با زندگی فاصله می‌گیرد و ثانیاً اختصاص به اقلیتی از خواص پیدا می‌کند و عمومیت ندارد. در حالی که در مراجعه به قرآن و روایات، شاهد این هستیم که مخاطب آن‌ها، عموم مردم است و معنویت را در متن زندگی عادی مردم جریان می‌دهند. در واقع پیامبر(ص) و ائمه(ع) افراد را برای زندگی معنوی راهنمایی می‌کرده‌اند، بدون اینکه در زندگی عادی و کار و کسب و مسئولیت‌های اجتماعی آنان خللی لازم آید. بنابراین چنین عرفانی از يك سو برای همگان قابل دستیابی است و از سوی دیگر با زندگی ارتباط دارد؛ برخلاف عرفان فنی، که به صورت تخصصی به شکل عرفان نظری یا عملی درآمده است.

وی اضافه کرد: البته باید توجه داشت که هم معرفت عرفانی و هم سلوك عرفانی، و در نتیجه احوال و مقامات عرفانی، مراتب دارد و همه مردم از این نظر در يك سطح نیستند و در نتیجه نسخه یکسانی برای همه نمی‌توان در نظر گرفت، اما آنچه در همه مراتب ضروری است، عقلانیت، هماهنگی با شریعت و ارتباط با زندگی است که باید مورد توجه باشد.

ما باید اولاً اندیشه‌های عرفانی را با مراجعه به میراث عرفانی خودمان و با مراجعه به منابع دینی و با رویکردی عقلانی بازنگری کنیم و در مرحله دوم و در مقام عرضه باید زمان خود و زبان و ذهن مخاطبان خود را بشناسیم

فناپی اشکوری در ادامه در پاسخ به سؤال از چگونگی دستیابی به معنویت مناسب دوران جدید، بر نیاز به بازسازی عرفان اسلامی تأکید کرد و گفت: ما بایستی میراث گذشته را مورد مطالعه و توجه قرار دهیم و به آن اکتفا نکنیم و به کتاب و سنت بازگردیم و آن چه هست را به کتاب و سنت عرضه کنیم. در واقع ما نباید خودمان را به کارهای عرفا منحصر کنیم، بلکه باید اصل و منبع را کتاب و سنت قرار دهیم و ضمن استفاده از تجربه‌های عرفا، از کمبودهایی که در فرقه‌ها و نظام‌های عرفانی هست، اجتناب کنیم.

عارف یا مربی معنوی باید دارای جهان بینی و انسان شناسی عرفانی باشد/ ضرورت تنقیح مبانی عرفانی

عضو هیئت علمی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)، در ادامه با اشاره به جایگاه مباحث نظری و عملی عرفان و اهتمامی که باید در مورد هر يك صورت پذیرد، عنوان کرد: کسی که می‌خواهد عرفان را عرضه کند باید دارای تفکر، جهان‌بینی و نظریه عرفانی باشد. همچنین کسی که می‌خواهد عرفان اسلامی را به زبان امروزی برای مخاطب قرن 21 عرضه کند باید جهان‌بینی عرفانی خود را منقح کرده باشد و دارای نظریه باشد؛ هر چند، لازم نیست که آن مبانی و پشتوانه‌ها را مستقیم به هر مخاطبی ارائه دهد؛ او محصول کار خود را ارائه می‌کند.

فناپی اشکوری درباره این تفاوت مربی و افراد تحت تربیت او افزود: لازم نیست که همه افراد تحت تربیت عرفانی، مبانی را تنقیح کرده باشند، ولی کسی که مربی معنوی است و معنویت را ارائه می‌دهد، اگر تصویر روشنی از مبانی نداشته باشد، مصون از لغزش نخواهد

بود و در عرضه راهکارهای عملی و عرفانی که بتواند در زندگی ساری و جاری باشد چندان موفق نخواهد بود.

هم معرفت عرفانی و هم سلوك عرفانی، و در نتیجه احوال و مقامات عرفانی، مراتب دارد و همه مردم از این نظر در يك سطح نیستند و در نتیجه نسخه یکسانی برای همه نمی‌توان در نظر گرفت، اما آنچه در همه مراتب ضروری است، عقلانیت، هماهنگی با شریعت و ارتباط با زندگی است که باید مورد توجه باشد

وی مربی معنوی را از این جهت مانند يك فقیه دانست و بیان کرد: فقیه پس از سال‌ها آموزش و تحقیق و طی کردن مبانی اجتهاد، محصول کار خود را در يك رساله عملیه عرضه می‌کند، در حالی‌که در رساله او مبانی نظری اجتهاد منعکس نیست، ولی نتیجه تحقیقات در آنجا آمده است. در این جا فقیه فتاوی خود را با اتکا به مبانی اجتهادی و نظری مطرح کرده است، اما برای کسی که به دنبال زندگی متشرعانه است، همان رساله توضیح‌المسائل برای شروع کار کافی است.

این محقق و پژوهشگر عرفان با تأکید بر این نکته که البته کار عارف از این نظر بسیار ظریف‌تر و حساس‌تر است، خاطرنشان کرد: عارف یا مربی معنوی باید دارای تفکر عرفانی و جهان‌بینی و انسان‌شناسی عرفانی باشد و مبانی و نظام ارزشی عرفانی خود را تنقیح کرده باشد و خیلی هم خوب است که این‌ها را به زبانی ساده‌تر برای مخاطب عرضه کند، ولی لزوماً در برنامه عملی‌ای که برای افراد طراحی می‌کند، یا در هدایت‌های معنویش، لازم نیست که آن مبانی نظری، در آغاز، به همه افراد تعلیم داده شود؛ چرا که عملاً چنین امکانی وجود ندارد و برای همه میسر نیست که وارد این حوزه شوند.

معرفت بیشتر و عمیق‌تر، سلوك و تهذیب موفق‌تر

فناپی اشکوری افزود: او می‌تواند نتیجه تحقیقات خود را به صورت راهکارهای عملی برای زندگی معنوی ارائه دهد. اما البته تدریجاً باید مخاطب را با زبانی قابل فهم با معارف و مبانی آشنا کند، زیرا هرچه معرفت بیشتر و عمیق‌تر باشد، سلوك و تهذیب موفق‌تر خواهد بود.

وی در جمع‌بندی این بخش از سخنان خود گفت: خلاصه عرضم این است که ما باید اولاً اندیشه‌های عرفانی را با مراجعه به میراث عرفانی خودمان و با مراجعه به منابع دینی و با رویکردی عقلانی بازنگری کنیم و در مرحله دوم و در مقام عرضه باید زمان خود و زبان و ذهن مخاطبان خود را بشناسیم و این نکته را نیز باید اضافه کرد که برای این مقصود ضروری است که اندیشه‌های معنوی و عرفانی رایج را بشناسیم تا بتوانیم مواجهه مناسبی با آن‌ها داشته باشیم و پاسخ درخوری به شبهات بدهیم.